

Töövõime reform: töövõime hindamine uutmoodi

Hille Maas

*Töövõime hindamise
metoodik, Eesti Töötukassa*

Eesti Töötukassa alustab 1. juulist 2016 vähenenud töövõimega inimeste töövõime hindamist ja neile töövõimetoetuse maksmist. 2016. aastal hindab töötukassa ainult nende inimeste töövõimet, kelle lei ole viimase viie aasta jooksul töövõimekaotust hinnatud. Kui inimesele on varem määratud püsiv töövõimetus korduvhindamise tähtajaga 2016. aastal, peab ta endiselt pöörduma Sotsiaalkindlustusametisse, kes tuvastab seniste reeglite järgi püsiva töövõimekaotuse ja maksab töövõimetuspensioni.

Alates 1. jaanuarist 2017 hindab töövõimet ainult töötukassa. Kui inimesele on määratud püsiv töövõimetus korduvhindamise tähtajaga 2017. aastal või hiljem, tuleb tal töötukassasse pöörduda, kui korduvhindamise tähtaeg hakkab kätte jõudma. Töötukassa hindab uute reeglite järgi töövõimet ning maksab osalise ja puuduva töövõime korral töövõimetoetust.

Töövõime hindamise uued põhimõtted ja metoodika

Uus töövõime hindamise metoodika lähtub sellest, et iga inimene on unikaalne ja sama puue või haigus võib inimestel väljenduda väga erinevalt. Hindamise metoodika töötab

Monika Aasa

*Töövõime hindamise juht,
Eesti Töötukassa*

välja Eesti Töötervishoiuarstide Selts 2013. aastal. Metoodikat täiendati 2014. ja 2015. aastal tehtud pilootuuringute tulemusi ja sihtgruppide ettepanekuid arvestades.

Töövõime hindamise metoodika¹ põhineb rahvusvahelisel funktsioneerimisvõime, vaaguste ja tervise klassifikatsioonil (RFK). RFK on Maailma Terviseorganisatsiooni arendatud 2001. aastast kehtiv klassifikatsioon, mille eesmärk on anda ühtne standardkeel ja -raamistik tervise ning tervisega seotud seisundite kirjeldamiseks.

Töövõime hindamisel võetakse arvesse inimese tervise seisundit ning sellest tulenevaid tegursemise ja osaluse piiranguid. Hinnatakse inimese kehalist ja vaimset võimekust eri valdkondades.

Kehalise võimekuse all mõistetakse füüsilisi tegevusi: kõnd, jooksmine, trepist liikumine ning kehaasendeid: seismine ja istumine, arvestades seejuures tegevuse sooritamisele kuluvat aega ning jõudu. Kehalist võimekust võivad mõjutada näiteks jäseme puudumine, liigeste moonumine, lihaste kõhetumine, kergelt tekkitav väsimus või hingeldus.

Vaimse võimekuse all mõistetakse oskuste omandamise võimekust, inimestega kontakti

¹ Töövõime hindamise metoodika. (2015). Sotsiaalministeerium. www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Toovoinereform/toovoinime_hindamistest/metoodika_14092015.pdf.

loomist, ümbritseva keskkonna ja inimsu-
hete tajumist, eri olukordadele reageerimist.
Vaimset võimekust võivad mõjutada näiteks
psüühilised ehk vaimsed haigused või õppi-
mishäired, aga ka trauma tagajärjel tekkinud
vaimsed häired. Samuti võivad vaimsed prob-
leemid kaasneda kroonilise kehalise haigusega,
see võib viia depressiooni tekkimiseni ja
vaimse suutlikkuse halvenemiseni.

Töövõime hindamise käik

Töövõime hindamine koosneb viiest sammust:

- ♦ arstiviit
- ♦ töövõime hindamise taotluse esitamine
- ♦ eksperdiarvamuse koostamine
- ♦ töövõime hindamise ulatuse otsustamine
- ♦ töövõimetoetuse maksimine ja vajadusel
inimese nõustamine ning tööturuteenuste
osutamine töötamise jätkamiseks või tööle
saamiseks.

Arstiviit ja töövõime hindamise taotluse esitamine

Töövõime hindamise taotluse esitamiseks peab
inimene olema eelnenud kuue kuu jooksul
käänud pere-, eri- või töötervishoiuarsti vastu-
võtl. Arst kirjeldab inimese tervise seisundit
ja sisestab tema terviseandmed e-tervisesse.

Kui see on tehtud, täidab inimene töövõime
hindamise taotluse ja esitab selle töötukassale.
Taotluses kirjeldab inimene oma tegutse-
misvõimet ja piiranguid eri valdkondades
ja tegevustes.

Taotlus koosneb viiest osast:

- 1) taotleja andmed, taotlemise põhjus, otsuse
kättesaamise viis, arstide ja spetsialistide
andmed, andmed taotleja haridustaseme
kohta;
- 2) töövõimet välistavad seisundid ja nõusolek
tervise infosteeми andmete kasutamiseks;
- 3) töötamisega seotud andmed;
- 4) taotleja kasutatavate abivahendite, kõrvalabi,
rehabilitatsiooni ja muude teenuste andmed;

5) taotleja hinnang oma kehalisele ja vaimsele
võimekusele erinevates valdkondades ja
tegevustes.

Taotluses on oluline märkida nii oma raviars-
tide kui ka teiste spetsialistide (nt sotsiaaltöö-
taja, tegevusjuhendaja erihoolekandeteenustel,
isikliku abistaja teenuse osutaja, psühholoog
vm) andmed, kes saavad vajadusel anda töö-
võime hindamiseks täiendavat infot inimese
tegutsemisvõime ja -piirangute kohta.

Taotleja tegutsemisvõimet hinnatakse
alati koos abivahendiga, mida inimene oma
tervise seisundi tõttu iga päev vajab ja kasutab
või mille kasutamine tema tegutsemisvõimet
parandaks. Seetõttu on oluline, et taotleja kir-
jeldaks kõiki abivahendeid, mida ta kasutab.

Taotluse saab täita ja esitada töötukassa
osaonnas kohapeal, kus juhtumikorraldaja
küsitleb inimest ja täidab taotluse. Samuti
saab taotluse ise täita ja saata töötukassasse
posti või e-posti teel või esitada töötukassa
iseteenindusportaali kaudu. Soovi korral
saab koos töövõime hindamisega taotleda
ka puude raskusaste tuvastamist, sel juhul
võib esitada ühistaotluse töötukassale või
Sotsiaalkindlustusametile.

Töövõime hindamise eksperdiarvamuse koostamine

Inimese töövõimet hindab ekspertarst, kes
ei ole töötukassa töötaja. Töötukassa tellib
eksperdiarvamuse koostamise tervishoiu-
teenuse osutajalt.

Ekspertarst hindab töövõimet inimese
taotluse ja terviseandmete põhjal, küsides
vajadusel lisainfot teistelt arstidelt ja spetsia-
listidelt, kes on taotlejaga tegelenud.

Ekspertiarvamus koostatakse üldjuhul
dokumentide põhjal, ent kui inimese andmed
taotlusel ja terviseandmed dokumentides
on vastuolulised, võib ekspertarst kutsuda

inimese vastuvõtule. Vastuvõtul vestleb ekspertarst inimesega, teeb tegevusvõime teste ja kaasab töövõime hindamiseks vajadusel spetsialistide meeskonna (nt logopeedi, eripedagoogi, tegevusterapeudi või füsioterapeudi).

Kui inimesel esineb eriti raske ehk **töövõimet välistav seisund¹**, määratakse töövõime puudumine ainult diagnoosi või haigusseisundi alusel ning tegevusvõimet täiendavalt ei hinnata. Kui inimene kinnitab taotlusel, et tal esineb töövõimet välistav seisund, ei pea taotluse ülejäänud osad täitma. Töövõimet välistava seisundi korral võib hindamise läbi viia lihtsustatud korras: ekspertarst kontrollib terviseandmete põhjal välistava seisundi esinemist ning koostab ekspertiarvamuse.

Töövõime hindamisel kaalutleb ekspertarst inimese terviseisundi tõttu tegevusvõime puudumise avaldumist, piirangu põhjustanud haiguse kulgu ja ägenemise sagedust ning taotleja enda hinnangut oma võimekuse kohta ja kohanemist piiranguga.

Ekspertarst koostab inimese töövõime kohta kokkuvõtliku arvamuse, milles loetletakse hinnangu aluseks olevad diagnoosid ja seisundid, tuuakse ära piiranguga valdkonnad, piirangu raskusastmed, põhjused ja mõju tegevusvõimele, antakse hinnang inimese töövõime ulatusele koos põhjendusega, tuuakse ära seisundi muutumise prognoos ning osalise või puuduva töövõime eeldatav kestus koos põhjendusega. Ekspertarst annab ka soovitusi sobivate töötingimuste ja töövoimet toetavate tegevuste kohta.

Näide ekspertiarvamuse kokkuvõttest:

Taotlejal esineb raske piirang inimestevahelise subtilemise valdkonnas, mille põhjuseks

on meeolekulangus ja emotsionaalse tasakaalu kõikumine ning kaudselt kroonilised haigused, mis neid häireid võimendavad.

Tal on välistatud intensiivne subtilemine võõrastega ja avalikud esinemised, konfliktsete situatsioonide lahendamine.

Tema töövõime on osaliselt takistatud. Seisund tõenäoliselt halveneb, kuid kahe aasta jooksul muutub töövõime vähe.

Sobib töötamine väikses kollektiivis või individuaalselt. Ei sobi töö, mis on seotud intensiivse subtilemisega ja/või nõuab võõraste inimestega suhtlemist (nt töö klientidega) või avalikku esinemist või tekitab vastuolusid.

Vajab psühholoogilist nõustamist.

Töövõime hindamise otsus ja abi töö leidmisel

Töötukassa teeb ekspertiarvamuse põhjal otsuse töövõime ulatuse kohta. Töövõime ulatus saab olla:

- ♦ **töövõimeline** – inimese töötamine ei ole terviseisundi tõttu takistatud
- ♦ **osaline töövõime** – inimese töötamine on terviseisundi ja piirangute tõttu osaliselt takistatud
- ♦ **puuduv töövõime** – inimene ei ole terviseisundi tõttu võimeline töötama.

Töövõime hindamise otsus kehtib viis aastat, eriti raske seisundi puhul vanaduspensioniaani. Otsust on võimalik vaidlustada.

Kui inimesel on osaline töövõime või töövõime puudub, on tal õigus saada töövõimetoetust.

Vajadusel osutab töötukassa tööle saamiseks või tööle püsimiseks tööturuteenuseid. **S**

² Töövõimet välistavad seisundid on: IV astme vähkkasvaja; dialüüsiravi; aparaadist sõltuv püüravi (igapäevane ööpäevaringne ravi hapnikuaparaadiga või ravimipumbaga ravi, v.a insuliinipump); väljakujunenud dementsus; Alzheimeri tõbi; raske või sügav vaimne alaareng; püsivalt voodihaige, paranemise prognoosita.